

kroz PRISTUPANJE ka PRAVDI

Fond za humanitarno pravo

Teme biltena **kroz PRISTUPANJE ka PRAVDI** odnose se na prepreke i rešenja za uspostavljanje vladavine prava i odgovornosti u vezi sa zločinima počinjenim u nedavnoj prošlosti i težiće afirmisanju potreba pojedinaca i društva koje proističu iz tog iskustva, a u okviru pregovora o članstvu Srbije u EU.

Broj 12
Decembar 2015

Zašto je za Srbiju važna Strategija postupanja u predmetima ratnih zločina

Piše: Bruno Vekarić, zamenik tužioca za ratne zločine Republike Srbije

Tužilaštvo za ratne zločine

Republike Srbije je spremno za otvaranje Poglavlja 23 – pravosuđe i osnovna prava.

Nacrt tužilačke strategije je izrađen 2015. godine. Nacionalna strategija koja je predviđena Akcionim planom za Poglavlje 23 je u završnoj fazi – njeno usvajanje se очekuje do 31.12.2015. godine. Nacionalnom strategijom predviđene su neke od obaveza za Tužilaštvo za ratne zločine.

Bruno Vekarić

Fond za humanitarno pravo

Ministarstvo pravde je u aprilu 2015. godine formiralo Radnu grupu za izradu nacionalne strategije procesuiranja ratnih zločina u kojoj su bili zastupljeni predstavnici Tužilaštva za ratne zločine.

Suočeno sa brojnim izazovima kako bi adekvatno odgovorilo pitanjima tranzicione pravde na planu institucionalnog suočavanja s prošlošću, Tužilaštvo za ratne zločine je od svog osnivanja do danas, za 12 godina, optužilo 185 lica, a osuđeno je 85 lica na ukupno 881 godinu zatvora za preko pet hiljada (5605) smrtno stradalih žrtava.

Usled masovnosti i brojnih specifičnosti, mnogi počinjeni zločini još uvek nisu rešeni, činjenice još nisu utvrđene, događaji su nerasvetljeni do kraja, a mnogi od odgovornih su još uvek nekažnjeni.

Trenutno se u Tužilaštvu vodi više desetina predistražnih postupaka (prema podacima iz upisnika Tužilaštva, 53 predmeta), zbog čega je u odsustvu dovoljnih resursa/kapaciteta za istovremeni rad na svim predmetima bilo neophodno predvideti formiranje liste prioritetnih predmeta na osnovu utvrđenih kriterijuma za selekciju slučajeva ratnih zločina.

Zato je Tužilaštvo usvojilo sugestije Ekspertske misije EU da bez suvišnog odlaganja, i to što je ranije moguće, u toku 2015. godine, usvoji i implementira tužilačku strategiju.

Cilj koji je postavljen je fokusirano istraživanje i procesuiranje najodgovornijih, ali i nižerangiranih učinilaca takođe odgovornih za izuzetno ozbiljne i opštepozнате zločine.

U periodu od narednih deset godina koji obuhvata strategija, Tužilaštvo će se rukovoditi interesima žrtava, odnosno njihovih porodica. Posebna pažnja nastaviće da se posvećuje zaštiti svedoka bez čijih svedočenja, zbog specifičnosti predmeta ratnih zločina, mnogi slučajevi ne bi mogli da budu rasvetljeni. U obzir će se pritom uzeti kriterijumi koji su ustanovljeni domaćom pravosudnom praksom, ali i bogatom međunarodnom praksom.

Odgovarajući na preporuke iz Izveštaja Evropske komisije o skriningu za Poglavlje 23, Nacrt tužilačke strategije priveden je kraju krajem 2014. godine i upućen je na uvid i mišljenje predstavnicima najrelevantnijih partnerskih organizacija i institucija. Tužilaštvo je uputilo Nacrt dokumenta na mišljenje i sugestije Ekspertskoj misiji EU (misija nezavisnog eksperta u okviru programa TAIEX EU), Tužilaštvu Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju (MKTJ), Odeljenju za vladavinu prava i ljudska prava Misije OEBS-a u Srbiji koje prati suđenja za ratne zločine pred posebnim Odeljenjem Višeg suda u Beogradu, u okviru projekta EU, Fondu za humanitarno pravo, Beogradskom centru za ljudska

prava, koji, pored OEBS-a, takođe prate suđenja za ratne zločine i nezavisnim pravnim ekspertima za pitanja ratnih zločina.

U Izveštaju o skriningu za Poglavlje 23 – pravosuđe i osnovna prava, pravosudnim organima Republike Srbije je u oblasti ratnih zločina dato **5 preporuka** - da je neophodno posvetiti posebnu pažnju učinku koji se ostvaruje u vezi sa suđenjima za ratne zločine, što podrazumeva izbegavanje nekažnjivosti tako što će biti obezbeđeno da sve optužbe budu istražene na odgovarajući način i potom i krivično gonjene i procesuirane, koje će imati jednak tretman, uključujući i osumnjičene u slučajevima visokopozicioniranih vojnih lica, pojačavanje mera bezbednosti za svedoke i lica koja dostavljaju informacije, unapređenje podrške za svedoke i lica koja tužiocima dostavljaju informacije u okviru tužilačke istrage, obezbeđivanje većeg nivoa poverljivosti istrage.

Tužilaštvo je pažljivo razmotrilo ove preporuke i sugestije i prihvatio sve koje doprinose zacrtanim ciljevima – da se poveća efikasnost istraga i procesa optuženja, uzimajući u obzir protok vremena i dostupnost svedoka i potencijalno osumnjičenih.

Na osnovu kategorizacije predmeta ratnih zločina definisani su kriterijumi prioritetizacije predmeta, određene su mere za unapređivanje zaštite svedoka i podršku žrtvama, kao i korišćenje

resursa organizacija i institucija specijalizovanih za pružanje pomoći i podršku žrtvama i svedocima.

U Nacrtu tužilačke strategije posebno je ukazano na neophodnost uvećanja kadrovske i materijalnih kapaciteta izborom zamenika tužilaca i tužilačkih pomoćnika i dodeljivanjem dodatnih resursa Tužilaštvu za ratne zločine.

Tužilaštvo je dalo poseban značaj unapređenju saradnje sa tužilaštвима u regionu, koju sprovodi zahvaljujući postavljanju regionalnih oficira za vezu, a sve u cilju napretka procesuiranja ratnih zločina na Zapadnom Balkanu u skladu sa zahtevima EU, ali prvenstveno u cilju pomirenja i borbe protiv nekažnjivosti.

Strategija Tužilaštva za procesuiranje ratnih zločina u Srbiji rađena je ne samo kao „domaći zadatak“ u sklopu agende evropskih integracija, već i u svetu završne strategije Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju i saradnje sa Međunarodnim mehanizmom za krivične sudove koja će omogućiti potpuni uvid i istraživanje arhive i analizu dokumenata.

Strategija Tužilaštva otvorila je prostor za primenu instituta zločina protiv čovečnosti i primenu instituta komandne odgovornosti. Realizacija tužilačke strategije kako je predviđeno, u narednih deset godina, trebalo bi da donese

pravdu za žrtve u smislu broja predmeta i kvaliteta presuda u predmetima kršenja međunarodnog humanitarnog prava i drugih najtežih međunarodnih zločina.

Više se ne radi o pitanju političke volje. Suđenja za ratne zločine su pitanje civilizacijskog standarda. Kako je navedeno u Zaključcima izveštaja *Amnesti Internešnela* za 2014. godinu, Srbija je započela proces pristupanja EU koji će trajati još najmanje pet godina. „Ovaj proces pruža Srbiji priliku da se sistematski i odgovorno pozabavi

problemima i da se postara da mere budu preduzete, zakoni izmenjeni a sredstva osigurana kako bi se obezbedilo postojanje funkcionalne policije, tužilaštva i pravosudnog sistema sposobnih da se nezavisno, nepristrasno i delotvorno izbore sa nasleđem nekažnjivosti u Srbiji”, navodi *Amnesti* ističući da je neophodna javna, puna podrška procesu tranzicione pravde i institucijama koje su zadužene da svim žrtvama omoguće garantovan pristup pravdi. Tužilaštvo za ratne zločine je svakako jedna od ovih institucija.

[novosti]

EK o napretku Srbije u utvrđivanju odgovornosti za počinjene ratne zločine

Evropska komisija (EK) je 10. novembra objavila [Izveštaj o Srbiji za 2015. godinu](#), koji prati napredak Srbije u dostizanju političkih i ekonomskih kriterijuma za članstvo u Evropskoj uniji.

Izveštaj u velikoj meri ponavlja nalaze iz prošlogodišnjeg izveštaja, navodeći da izostaju istrage protiv visokorangiranih pripadnika srpske vojske i policije, da se počiniocima ratnih zločina izriču blage kazne, da je postojeći pravni

okvir za reparacije žrtvama ratnih zločina neadekvatan, te da nisu otklonjeni ozbiljni nedostaci u sistemu zaštite svedoka. Zbog ovih problema EK predlaže usvajanje sveobuhvatne nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, kao i jačanje regionalne saradnje sa srodnim institucijama u regionu.

EK posebno upozorava da politički pritisci na Tužilaštvo za ratne zločine (TRZ) ometaju njegov rad, te da nedovoljno informacija o lokacijama masovnih grobnica i poteškoće u identifikaciji ekshumiranih posmrtnih ostataka otežavaju napore za

rešavanje sudbine preko 10.000 lica za kojima se još uvek traga.

Kao i u prethodna tri izveštaja o napretku, EK navodi da Inicijativu za osnivanje REKOM Srbija aktivno podržava.

U oblasti proceduralnih prava, EK nalazi da pravni okvir koji se odnosi na zaštitu oštećenih i svedoka u postupku još uvek nije dovršen, da podrška i zaštita žrtava krivičnih dela nije u skladu sa EU regulativom i standardima, te da nedostaju efikasni mehanizmi za zaštitu prava žrtava.

Fond za humanitarno pravo (FHP) poslao je

u aprilu 2015. godine EK svoje mišljenje u vezi sa napretkom Srbije u oblastima koje su ključne za uspostavljanje pravde u odnosu na zločine iz prošlosti. Većina nalaza FHP-a zastupljena je u ovogodišnjem izveštaju EK.

Tranzicijona pravda prioritet EU u post-konfliktnim i post-autoritarnim društvima

Savet Evropske unije (EU) usvojio je 16. novembra Strateški okvir Evropske unije za podršku procesima

tranzicione pravde (Strateški okvir), koji definiše načine angažovanja EU u situacijama koje zahtevaju suočavanje sa nasleđem teških kršenja ljudskih prava.

U skladu sa ovim dokumentom, EU podržava jačanje nezavisnog, nepristrasnog i efikasnog pravosuđa, strateški pristup u nacionalnom procesuiranju kršenja ljudskih prava, dugoročnu podršku i zaštitu svedoka i žrtava, uspostavljanje tela za utvrđivanje istine o zločinima, sistem reparacija usmeren na punu integraciju i

rehabilitaciju žrtava, sprovodenje vetting procedura, kao i uvođenje lekcija o događajima iz prošlosti u obrazovne programe.

Tranzicijona pravda zauzima posebno važno mesto u politici proširenja EU, budući da je primena njenih mehanizama prioritet i za države kandidate i za potencijalne kandidate. Prema Strateškom okviru, Kopenhagenski kriterijumi koji se odnose na poštovanje osnovnih prava i vladavinu prava pokrivaju i zahteve iz domena tranzicione pravde, pa sve države koje teže članstvu

Zgrada Justus Liptius u Briselu, sedište Saveta Evropske unije (izvor: www.europa.eu)

u EU moraju da demonstriraju posvećenost u promovisanju ovih principa i otklanjanju prepreka za ostvarivanje pravde.¹

Obrisni prve nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina

Ministarstvo pravde Republike Srbije objavilo je 10. decembra [Nacrt](#) [nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina za period 2016-2020. godine](#) (Nacrt strategije) i otvorilo javnu raspravu do 31. decembra. U njenoj izradi učestvovali su predstavnici nadležnih institucija i stručnih organizacija, oslanjajući se na brojna relevantna dokumenta, među kojima su i FHP-ovi [Analiza procesuiranja ratnih zločina u Srbiji](#) i [Model strategije za procesuiranje ratnih](#).

¹ Više informacija o Strateškom okviru dostupno je [ovde](#).

[zločina u Srbiji.](#)

Cilj Nacionalne strategije je povećanje efikasnosti procesuiranja ratnih zločina u Srbiji koja će se ogledati u suzbijanju nekažnjivosti, sigurnosti i podršci svedocima i žrtvama, adekvatnoj odbrani okrivljenih, rešavanju sudbine nestalih osoba, ojačanju regionalnoj i međunarodnoj saradnji, kao i većoj društvenoj podršci suđenjima za ratne zločine. Za dugoročno prihvatanje i priznavanje činjenica, posebno je značajna mera koja je usmerena na „unapređivanje nastavnih programa na način koji omogućava učenicima da dobiju dovoljnu količinu relevantnih informacija o sukobima na prostoru bivše Jugoslavije i ratnim zločinima koji su u tom periodu izvršeni“.

Prioriteti Nacionalne strategije oslanjaju se na preporuke EU sadržane u Izveštaju o skriningu za Poglavlje 23, a koje se odnose na istragu svih ozbiljnih

navoda o ratnim zločinima, osiguranje proporcionalnosti u kažnjavanju, jednak tretman osumnjičenih, bezbednost svedoka i insajdera, poverljivost istrage i svedočenja, kao i na adekvatne kapacitete nadležnih institucija.

Usvajanje nacionalne strategije treba da prati i posebna strategija TRZ-a, čiji je zadatak da definiše kriterijume za selekciju slučajeva, kako bi se osiguralo da se resursi nadležnih institucija iskoriste u punom kapacitetu i na prioritetne predmete.

Ekspertska sastanak o kaznenoj politici u Srbiji

Ministarstvo pravde je 11. decembra u Beogradu održalo ekspertski sastanak "Odmeravanje visine kazni i do sada primenjeni kriterijumi u predmetima ratnih zločina", koji je predviđen Akcionim planom za Poglavlje 23. Na sastanku su učestvovali

Sastanak "Odmeravanje visine kazni i do sada primjenjeni kriterijumi u predmetima ratnih zločina" (izvor: www.e-vijesti.com)

predstavnici pravosudnih institucija Srbije, advokati i stručnjaci iz oblasti prava iz Srbije i Hrvatske, predstavnici Haškog tribunala i nevladinih organizacija, među kojima i FHP-a. Prema rečima ministra pravde Nikole Selakovića, sastanak „predstavlja uvod u izradu i distribuciju pregleda sudske prakse Višeg suda i Apelacionog suda u Beogradu i Vrhovnog kasacionog suda Srbije u procesuiranju slučajeva ratnih zločina“. Otvarajući skup, on je istakao da je Srbija posvećena

ideji doslednog procesuiranja ratnih zločina nezavisno od nacionalne i verske pripradnosti, ili ranga počinioca.

Učesnici sastanka razgovarali su o iskustvima i praksi Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Haškog tribunala i Srbije u pogledu odmeravanja kazni u predmetima ratnih zločina, ocene olakšavajućih i otežavajućih okolnosti i njihovog uticaja na visinu kazne, ujednačenosti visine kazni i uticaju olakšavajućih i otežavajućih okolnosti

na izrečene kazne.

Učesnici su se složili oko zaključka da ne postoji međunarodni standard koji može pomoći prilikom odmeravanja kazni i utvrđivanja olakšavajućih i otežavajućih okolnosti, te da njih treba posebno ceniti i obrazložiti u svakom konkretnom slučaju. Takođe je zaključeno da sudovi često ne obrazlažu izrečenu kaznu, kao ni okolnosti koje su ocenili olakšavajućim i otežavajućim, te ostaje nejasno da li je izrečena kazna individualizovana i

kako ostvaruje svrhu kažnjavanja. Učesnici sastanka su se složili da bi sudovi nadalje morali da promene takvu praksu.

Nacrt Rezolucije EP o Srbiji

Na sednici Odbora za spoljne poslove Evropskog parlamenta (EP) 7. decembra, izvestilac EP za Srbiju Dejvid Mekalister predstavio je Nacrt rezolucije o Srbiji za 2015. godinu. Nacrt pohvaljuje

Srbiju zbog dobre saradnje sa Haškim tribunalom, ističe važnost postojanja sveobuhvatne nacionalne strategije za procesuiranje ratnih zločina, a takođe i podstiče vlasti Srbije da nastave sa radom na rešavanju sudbine nestalih osoba. Rok za dostavljanje amandmana na Nacrt rezolucije istekao je 17. decembra.

FHP je izvestiocu za Srbiju i određenim predstavnicima

Odbora za spoljne poslove dostavio svoj amandman na Nacrt rezolucije o Srbiji, koji upotpunjuje njen nalaz u oblastima saradnje sa Haškim tribunalom, procesuiranja ratnih zločina pred sudovima u Srbiji i saradnje sa srodnim institucijama u regionu, poštovanja prava žrtava na reparacije, otvaranja arhiva, uklanjanja odgovornih za zločine iz institucija i podrške Inicijativi za osnivanje REKOM.

[★] Imamo Hrvatsku, što će nam pravda?

Piše: Mario Mažić, programski direktor Inicijative mladih za ljudska prava u Hrvatskoj

Hrvatska je članica Europske unije sada već 2,5 godine. Ovo je članstvo došlo nakon godina iscrpnih pregovora u nizu poglavlja. Naime, već je Franjo Tuđman 1998. godine imenovao prvu ministricu za europske integracije. Uvjet pregovora bile su stalne i opsežne reforme. Ove su reforme trebale biti trajne i ireverzibilne (?!?) kako bi udovoljile traženom standardu, a ticale su se gospodarstva, uprave, pravosuđa, granica, odnosa sa susjedima, zakonodavstva i niza drugih pitanja i područja.

Poglavlje 23 (Pravosuđe i temeljna prava) definirano je kako bi uredilo ključna područja za postizanje stanja vladavine prava na temelju europskih vrednota i dostignutog međunarodnog standarda. Ovo je poglavljje bilo i posebno kompleksno zbog načina određivanja kriterija za procjenu uspjeha reformi.

Kasnije se, pred kraj procesa pregovora, ipak pokazalo kako se ova 'kompleksnost' praktički svela na političku procjenu, a provizorna procjena je postala mogućim modelom.

Što se tiče ključnih pitanja nasljeđa masovnih kršenja ljudskih

Mario Mažić

prava počinjenih tijekom 1990ih godina, Europska komisija nije imala jasnu strategiju. Nije bilo strategije za tranzicijsku pravdu niti strategije pomirenja. EK je tražila punu suradnju s Međunarodnim kaznenim sudištem za bivšu Jugoslaviju i osnaživanje domaćeg pravosuđa za procesuiranje djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom.

U posljednjoj etapi, zahtjev suradnje s MKSJ-om bio je uglavnom ispunjen, uz iznimku suradnje po pitanju otkrivanja sudbine i dostavljanja topničkih dnevnika relevantnih za slučaj Gotovina i drugi.

Kod procesuiranja zločina pred

sudovima u Hrvatskoj i suradnje s pravosuđima susjednih zemalja, očekivanja EK su bila često nejasna i skromna. Također, bilo je jasno kako EK zazire od 'politiziranja' ovog procesa, iako se radi o temi i području koje je duboko ispolitizirano. EK ovdje nije tražila osnivanje posebnog suda ili barem tužiteljstva. Tek je u zadnjoj fazi, nakon niza pokazatelja da procesi suđenja pate od političkih utjecaja, tražila prebacivanje slučajeva ratnih zločina na četiri velika županijska suda. Pritom ovi politički utjecaji nisu bili nimalo bezazleni niti bezopasni. Tako je sutkinja u Sisku 2010. godine, odlučujući o slučaju ratnih zločina iz 1991. godine počinjenih u Novskoj, izjavila kako joj je žao (...) suditi našim vojnicima za zločine za koje smo bili navikli da ih je počinila druga strana². Godinu poslije, istraživač Inicijative mladih za ljudska prava priveden je u Splitu jer je istraživao zločin počinjen nad civilima u Žrnovnici budući da je jedan od vjerljivih počinitelja povezan s policijom, koja bi ovaj slučaj i trebala istraživati³. Obj ove situacije su (bile) primjeri, ne iznimke.

Ipak, suđenja su uglavnom bila prebačena na četiri velika suda, a Državno odvjetništvo je usvojilo strategiju procesuiranja koja je trebala pokazati kako je Hrvatska spremna suditi i pripadnicima

snaga Republike Hrvatske (RH). EK i državama članicama ovo je bilo dovoljno, ne razmišljajući o tome da je takva strategija trebala biti usvojena daleko ranije, kako bi pridonijela izgradnji neovisnog i profesionalnog sustava procesuiranja.

Civilno se društvo zapravo probudilo prekasno u ovom procesu, vjerojatno dugo živeći u zabludi kako su mjere EK zaista mehanizam koji će omogućiti održivu promjenu. Bili smo fokusirani na osvjetljavanje ovih procesa, postizanje transparentnosti i omogućavanje drugih uvida. Nismo se toliko fokusirali na preporuke za druge, jasnije kriterije procjene. A kad jesmo, malo tko je slušao.

Organizacije civilnog društva su u samo nekoliko mjeseci 2011. godine od partnera koji omogućuju dodatan i neovisan uvid postali dosadni akteri koji previše inzistiraju na pitanjima iz prošlosti ili detaljima u pogledu ljudskih prava. Čak mi je osobno u jednom trenutku 2011. na sastanku u Predstavništvu EU-a predloženo da se fokusiramo na demokratske mehanizme unutar zemlje, umjesto da trčimo u Bruxelles sa svakim prigovorom.

Koliko su ove reforme bile potemkinovo selo, prvo je pokazao čin s kraja 2011. godine kada je Hrvatski sabor usvojio zakon kojim se utvrđuje da su ništeti i bez pravnog učinka svi pravni akti

2 Videti: <http://m.tportal.hr/vijesti/97276/Sramota-hrvatskog-pravosuda.html>

3 Videti: <http://www.slobodnadalmacija.hr/Hrvatska/tabid/66/articleType/ArticleView/articleId/125924/Default.aspx>

bivše JNA, njezinih pravosudnih tijela, pravosudnih tijela bivše SFRJ i pravosudnih tijela Republike Srbije koji se odnose na Domovinski rat u Republici Hrvatskoj, kojima su osumnjičeni, optuženi i/ili osuđeni državljeni Republike Hrvatske za kaznena djela protiv vrijednosti zaštićenih međunarodnim pravom⁴.

Razdoblje između odluke o zatvaranju pregovora i ulaska Hrvatske u EU bilo je poprilično mučno za kritičko civilno društvo. Osim nekolicine država članica koje su nastavile kritički sagledavati ove procese, ostali smo bez značajnih kanala zagovaranja.

Inicijativa je tako u lipnju 2012. godine objavila i UN-ovom Odboru za ljudska prava (*Human Rights Committee*) dostavila izvješće u sjeni s fokusom na niz neuspjeha u procesuiranju odgovornih za ratne zločine. Malo tko u Zagrebu je za utemeljene navode iz ovog izvještaja imao sluha. Po ulasku Hrvatske u EU održali smo sastanak s predstavnicima tadašnje potpredsjednice EK za pravosude, temeljna prava i državljanstvo Viviane Reding, kako bismo im predstavili ove zabrinutosti. Međutim, dočekao nas je odgovor kako EK nema mehanizme pritiska Hrvatske po ovim pitanjima nakon ulaska RH u EU.

---

⁴ Zakon o ništetnosti određenih pravnih akata pravosudnih tijela bivše JNA, bivše SFRJ i Republike Srbije NN 124/11, dostupno na: <http://www.zakon.hr/z/506/Zakon-o-ništetnosti-određenih-pravnih-akata-pravosudnih-tijela-bivše-JNA,-bivše-SFRJ-i-Republike-Srbije>

Kako bih predstavio samo jedan primjer 'europske Hrvatske' premotat će brzo do lipnja 2015. godine. Tada se, naime, na sjednici Vlade našao prijedlog zaključka kojim Hrvatska opominje Bosnu i Hercegovinu da se ne usudi spominjati djelovanje snaga RH na području BiH u bilo kakvom kontekstu počinjenja ili podržavanja počinjenja zločina. Hrvatska se vlast, dakle, ne libi opetovano, jasno i eksplicitno politički intervenirati u apsolutni minimum pravosudnih procesa koji se vode s ciljem utvrđivanja odgovornosti za zločine počinjene 1990ih godina.

U ovoj novoj situaciji, kada je većina temeljnih prava prepustena isključivo domaćim mehanizmima, valja se zapitati koji bi to mehanizmi bili. Radi se o najmanje dva ključna stupa koja bi omogućila efikasan demokratski pritisak za rješavanje ovih problema. Prvi bi bile snažne neovisne institucije ili moći parlamentarni odbori, a drugi kritična masa u društvu. Jasno je, pritom, da Hrvatska nema niti jedan od ovih mehanizama.

Uvjeren sam kako je ovo rezultat fokusa EK na institucionalnoj nasuprot društvene promjene. Naime, Hrvatska je s manjim ili većim uspjehom provela niz opsežnih i kompleksnih reformi. Neke institucije danas rade bitno drugačije u odnosu na stanje prije 2010. godine.

Međutim, postalo je sasvim jasno kako je svaka institucionalna

promjena i reforma reverzibilna. Očekivanje o ireverzibilnosti reforma bilo je amaterski promašaj i šuplja priča. Svaka institucionalna reforma koju ne slijedi izgradnja sukladne političke kulture čak je i kratkoročno neodrživa. A Hrvatska je politička kultura kroz proces pregovora gotovo nepromjenjena. I dalje je takva da se državu voli poricanjem i izbjegavanjem, a ne preuzimanjem odgovornosti. I dalje

je takva da se promjene ne rade, nego se odjednom ponaša kao da su one već provedene. I dalje nam ne smeta što nitko ne odgovara za sistematske zločine koje su naši politički lideri počinili. Dapače, smeta nam da se o tim zločinima govorи.

Gledajući zemlje regije, nadam se da će iz ovog iskustva naučiti i njihova društva, a i EU.

[Suđenja za ratne zločine - pregled]

*Donete presude

Predmet Bijeljina II

Viši sud u Beogradu doneo je u ponovljenom postupku 24. novembra [presudu](#) kojom je optuženog Miodraga Živkovića ponovno oslobodio optužbe⁵ da je kao pripadnik dobrovoljačke jedinice, sa još četiri, za isti zločin pravosnažno osuđena lica, u junu 1992. godine u Bijeljini (BiH) ubio jednog bošnjačkog civila, a njegove čerku i snaju više puta silovao i seksualno zlostavljaо.

*Žalbeni postupci

Predmet Tuzlanska kolona

Pred Apelacionim sudom u Beogradu završen je pretres u žalbenom postupku koji se vodi protiv Ilike Jurišića zbog krivičnog dela upotrebe nedozvoljenih sredstava borbe. Njemu se [optužnicom](#) [Tužilaštva za ratne zločine](#) (TRZ) stavlja na teret da je kao dežurni u Operativnom štabu Službe javne bezbednosti u Tuzli, 15. maja 1992. godine, suprotno postignutom dogovoru o mirnom povlačenju vojnika JNA iz kasarne „Husinska buna”, izdao naredbu za napad na vojnu kolonu koja je mirno napuštala Tuzlu, kojom prilikom je poginulo najmanje 50 vojnika, a najmanje 51 je ranjen.

⁵ Povodom oslobađajuće presude FHP je 25. novembra 2015. godine reagovao [saopštenjem](#) „[Bez pravde za žrtve seksualnog nasilja u ratu](#)“.

Apelacioni sud je ukinuo

prvostepenu osuđujuću presudu u ponovljenom postupku i sâm otvorio pretres. Na glavnom pretresu 2. decembra ispitan je veštak koji je vršio akustičku analizu pucnjave na Brčanskoj Malti u Tuzli i koji je ostao pri svom ranijem nalazu da je prvi rafal ispaljen u poziciji mirovanja, na prostoru između zgrada, dok su druga dva ispaljena u pokretu, kao i četvrti rafal, nakon kojeg je usledila opšta pucnjava. Stranke su iznele završne reči, u kojima je TRZ tražilo da sud potvrди prvostepenu osuđujuću presudu, a branioci da Apelacioni sud osloboди optuženog od krivične odgovornosti.

Protiv oslobađajuće presude žalbu je izjavilo Tužilaštvo za ratne zločine, pa je na javnom delu sednice veća, nakon izlaganja presude, zamenik tužioca izlagao žalbu, a branioci okrivljenih svoje odgovore na žalbu. Odluka Apelacionog suda očekuje se početkom 2016. godine.

Posmrtni ostaci sestara Ribić, nadeni u masovnoj grobnici Crni vrh 2003. godine (izvor: Anadolija)

Predmet Skočići

Pred Apelacionim sudom u Beogradu 18. decembra održan je javni deo sednice veća u žalbenom postupku koji se vodi protiv Damira Bogdanovića i još pet optuženih. U ponovljenom postupku, Viši sud u Beogradu doneo je u junu 2015. godine presudu kojom ih je oslobođio od optužbe da su izvršili ratni zločin protiv civilnog stanovništva. Oni su oslobođeni od optužbe da su kao pripadnici paravojne jedinice *Simini četnici* 1992. godine u selu Skočići (opština Zvornik, BiH) mučili, opljačkali, a nakon toga ubili 28 Roma, dok su tri oštećene, stare 13, 15 i 19 godina, više meseci držali zatočene, tukli ih, silovali i seksualno ponižavali.

*Ponovljeni postupci

Predmet Lovas

Protiv Milana Devčića i još 10 optuženih vodi se ponovljeni postupak zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. Njima se optužnicom TRZ stavlja na teret da su kao pripadnici JNA, formacije "Dušan Silni" i lokalne vlasti, tokom oktobra i novembra 1991. godine, u Lovasu (Hrvatska) lišili života 42 civila hrvatske nacionalnosti.

Na suđenju koje je održano 23. novembra sud je prikazao snimak video-kasete sačinjen 18. marta 1990. godine u Lovasu, sa osnivačke skupštine HDZ-a, izvršio uvid

u dokumentaciju dobijenu od VBA vezanu za Drugu pešadijsku gardijsku motorizovanu brigadu, kao i u Registar hrvatskih branitelja za lica koja su iz Lovasa. Takođe je izvršen uvid u odbranu sada pokojnih saoptuženih, iskaze svedoka, nalaz i mišljenje veštaka medicinske struke, te ostale dokumente koji se nalaze u spisima predmeta. Završne reči stranaka zakazane su za kraj januara 2016. godine.

Predmet Ćuška/ Qushk

Protiv Toplice Miladinovića i još 13 okriviljenih vodi se ponovljeni postupak zbog krivičnog dela ratni zločin protiv civilnog stanovištva. Oni se [optužnicom](#) TRZ terete da su, kao pripadnici 177. Vojnoteritorijalnog odreda Peć/Pejë tokom aprila i maja 1999. godine u selima Ljubenić/Lubeniq, Ćuška/Qushk, Pavljan/Pavlan i Zahać/Zahaq (opština Peć/Pejë, Kosovo) ubili najmanje 109 albanskih civila.

Ponovljeni postupak nastavljen je [23. novembra](#) ispitivanjem nekada zaštićenog svedoka Zorana Raškovića koji je ostao kod svih ranije datih iskaza. Rašković je naveo kako se seća da su optuženi Krstović i Ivanović bili u selu Ljubenić/Lubeniq kritičnog dana (01.04.1999. godine), te da je tom prilikom u selu streljano između

60 i 100 muškaraca, civila albanske nacionalnosti, ali da se ne seća ko je sve pucao. Optuženi Milojko Nikolić je "overavao" preživele tako što je gazio po streljanim i pucao u njih.

Spomenik stradalim u Ćuški/Qushk

Predmet Bosanski Petrovac

Protiv Neđeljka Sovilja i Rajka Vekića vodi se ponovljeni postupak zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. Njima se [optužnicom](#) TRZ stavlja na teret da su kao pripadnici Vojske Republike Srpske (VRS), 21. decembra 1992. godine na lokalnom putu Jazbine – Bjelaj, opština Bosanski Petrovac (BiH), u šumi zvanoj „Osoje“ ubili jednog bošnjačkog civila.

Suđenje je nastavljeno [25. novembra](#) kada je ispitani svedok Milorad Kolundžija koji je, prema navodima jednog od ključnih svedoka optužbe Mile Vukelića, navodno imao neposrednih saznanja o ovom ubistvu. Međutim, ispitani svedok je to kategorički negirao.

*Prvostepeni postupci

Predmet Gradiška

Protiv Gorana Šinika vodi se postupak zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. Optužnicom TRZ on se tereti da je, kao pripadnik VRS, 2. septembra 1992. godine, u mestu Bok Jankovac (BiH) ubio civila hrvatske nacionalnosti Marijana Višticu.

Na glavnom pretresu 16. novembra ispitani je svedok Nikola Kolar koji je bio u autobusu iz kojeg je okriviljeni izveo Višticu i uveo ga u putnički automobil u kojem su se već nalazili Sladojević i Prčić. Izvršeno je i suočenje svedoka i okriviljenog, koji je tvrdio da ne poznaje svedoka, te da kritičnog dana nije bio u Gradiški, dok je svedok ostao pri svojim navodima.

Predmet Bosanski Petrovac – Gaj

Protiv Milana Dragišića vodi se postupak zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. On se optužnicom TRZ tereti da je kao pripadnik VRS, 20. septembra 1992. godine u naselju Gaj u Bosanskom Petrovcu (BiH) ubio tri i pokušao ubiti tri bošnjačka civila.

Na glavnom pretresu koji je održan 18. novembra ispitana su četiri svedoka optužbe, od kojih su dva

bila očevici kritičnog događaja.

Svedok Branko Srđić izjavio je kako je video da optuženi ubija Asima Kavaza, dok je svedok Asmir Lemeš izjavio kako je optuženi pokušao da ga ubije pucajući u njega iz automatske puške. Ostala dva svedoka nisu imala neposrednih saznanja o kritičnom događaju.

Predmet Sanski Most – Kijevo

Protiv Mitra Čankovića vodi se postupak zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. On se optužnicom TRZ tereti da je kao pripadnik VRS, 19. septembra 1995. godine u naselju Kijevo u blizini Sanskog Mosta (BiH) ubio jednog bošnjačkog civila.

Na glavnom pretresu 26. novembra sud je vršio uvid u dokumentaciju koja se nalazi u spisima predmeta i odredio izvođenje sudske-medicinskog i balističkog veštačenja na okolnosti uzročno-posledične veze povređivanja oštećenog i nastupelih posledica, načina nanošenja povreda i sredstava kojima su povrede nanete.

Predmet Trnje/Termje

Protiv Pavla Gavrilovića i Rajka Kozline vodi se postupak zbog ratnog zločina protiv civilnog stanovništva. Njima se optužnicom TRZ stavlja na teret da su kao pripadnici JNA, 25. marta 1999. godine u selu Trnje/Termje, opština Suva Reka/Suha Reke na Kosovu ubili 27 civila albanske nacionalnosti.

Sudenje koje je bilo zakazano za 27. novembar nije se moglo održati jer sudu nije pristupio optuženi Rajko Kozlina, koji je svoj izostanak opravdao dopisom vojno-medicinske ustanove Beograd. Sledeće sudenje zakazano je za 18. januar 2016. godine.

Fond za humanitarno pravo

Dečanska 12
11000 Beograd, Srbija

Tel: +381-11-3349-600
+381-11-3349-766
+381-63-210-536

e-mail: office@hlc-rdc.org
www.hlc-rdc.org

Društvene mreže:

- @FPHLC #towardsJUSTICE
- fond.za.humanitarno.pravo
- Fond za humanitarno pravo

